

Locuinta Redactorului

Ca neelari'a Redactiunii

e in

Srat'a tragatoriulut
(Lóvész-utcza), Nr. 5.

Seriozile nefrancate nu se vor primi decat unulai de la corespondinti regulari ai „Federatiunii.” Articlii tramisi si nepublicati se vor arde.

FEDERATIUNEA

Diurnal politiciu, literariu, comercialu si economicu.

Va essi Joui-a si Dominec'a.

Invitare de prenumeratiune

la diuariulu politiciu.

„FEDERATIUNEA”
pre patrariulu II Aprile-Ju-
niu 1873.

Cu $\frac{1}{2}$ Aprile espira abonamentulu pentru toti acei on. dd., cari au binevoitu a se prenumera numai pre patrariulu currinte; dreptu aceea sunt cu tota stim'a rogati si invitati toti cei ce dorescu a avea diurnalulu nostru si mai departe, ca se binevoiesca a-si reinnoi abonamentele catu mai currendu.

Totuodata regamu si pre acei on. domni, cari sunt in restantia cu preti ulu de prenumeratiune, ca se binevoiesca a-si refus socotelele pana la terminulu de mai susu, pentru ca summ'a restantielor e considerabile si prin urmare administratiunea diuariului e forte ingreunata.

Diuariulu va apparé si pre venitoiu in tempulu periodieu de pana acum astfelui si conditiunile de prenumeratiune remanu celle din fruntea diuariului.

Redactiunea.

Pest'a, 9. Aprile, 28. Mart. 1873.

Delegatiunile ambelor parti alle imperiului umediu cu multa diligentie lucrarile loru asupra bugetului comun. Delegatiunea Ungariei nu s'a multumita numai cu forfecarea unor pozitivu uicate alle bugetului ministerului commun de resbellu, ci au respinsu si propunerea d'a se urca lefele functionarilor de la ministeriele communi, ceea ce resulta din situatiunea financiaria pucinu favorable a imperiului si a partilor sale. Viennesii secupa fcu si spudia atatu in contra lui Andrassi, care n'ar fi sustinutu propunerea facuta chiaru de dinsulu in favorea subalternilor sei, catu si in contra delegationii ung. care au respinsu propunerea, parte, precum d'eu Viennesii, din rancore pentru purcederea Viennesilor in cestiunea bancei ung. de escompturi, parte pentru ca functionarii, a caroru sorte era se se imbunetatisca sunt „nemti” si nu „magari.” Nu cunoscemu motivele pentru cari Andrassi n'a credutu oportunu a sustiné si appera propunerea facuta chiaru de ministeriulu seu, precum neci motivele refusului dele gatiunii ung. nu multu ni pasa de aceste, ne marginim a constata dragalasiele espectoratiuni alle fratilor siamesi, cari de marea iubire imprumutata stau a se luá de pera. Se voru mai injurá unii pre altii, dar in fine se voru impacá era. Avé-voru inca o ciasuni destulle d'a se incaineră si fiudea sementia discordiei jace chiaru in pactulu dualisticu, cu tote palliativele loru, ruptur'a intre d'insii este numai cestiune de timpu si candu acestuva sosi, cea mai neinsemnata causa va fi de ajunsu spre a i impa rechis si a i desbiná in modu irrecenabil.

Unu incidente din camer'a boeriloru satatalui imp. de Vienn'a merita a fi ammintit. Cu occasiunea desbateriloru a supra proiectuiui pentru imbunetatisa lefeloru functiunilor de statu ai Cislaitaniei, D. Cav. Schmerling, ta-

t'a constitutiunalismului Ostrungurescu, sustinendu cu vigore propunerea, su seapatu nesce vorbe, prin cari au allarmatu tota press'a judanesea. Tat'a Schmerling adeca, vorbindu despre misera situatiune materiala a functionariilor de statu, cari dupa atat'a invatatura si dupa servitiele ce facu statului sunt siliti totu-si a se lupta cu neajunsele vietiei pentru ca ocupatiunile oficiale nu li erta, ba neci tia-pu nu li da sprea se poté pride si de alte occupatiuni mai castigatoase, adeca a se appucá de Ghesiefturi, precandu omeni de alte clase, fara sciuntia, fara nume, fara sudore si ostenela, preste nopte se facu milionari „omeni se inavutiescu, despre cari nu se scie cine a fostu tat'a loru” disse Tat'a Schmerling si spunendu acestu mare adde, cru au arruncatuo bomb'a intre toti ghesieftarii cuprinsi de ametiela castigului repentinu si fara ostenela, dar mai allessu au calcatu pre batetur'a (vulgo: ochiu de gaina) de la petioarele filioru lui Iud'a, ca ce ei mai vertosu au inceputu te tipu si se strige „Gewalt!” si „Vai geschrien” in contra Tatutiei Schmerling. Este purulu addeveru, ca din tote intreprinderile ametiilor, cate se facu cu redicata de la inaugurarea dualismulei in coce, mai numai Judanii tragu immensile folose, ei se inavutiescu in modu ne mai pomenit, ei au invetiatu pre ministri mai vertosu, cu aliu caroru concursu se facu tote ghesiefturile, ti si pre alti omeni crestini, cum se poté castiga fara ostenela si pre socotel'a multime (poporul), care poté supporta tote greutatile si garantia (platesce) tote pagubele resultante din ametiile intreprinderi alle Judanilor, concessiunate de atotupotentii ministri secundati de corifeii camerelor servili. Ei, Judanii au initiatu pre toti acesti, adeca pre ministri si corifei ai partitelor din camera, in secretele inavutifre preste nopte, ei li au arretatu farmecul mammomului, si dupa ce l'a mirostu si au gustatu odata din dulcet'a lui, grea si anevoiosa este reintocerea la dfilele celle de contenitia (postu) ale moralitatii. — Acesta gangrena a societatii au apostrofatu-o si bar. Sennyei in primulu seu cuventu in camere de deputatiloru Ungariei, acum resunetul se ande preste riulu Lait'a si noi l'am primi cu bucuria daca n'am ave banuela ca fetul este invelit in scutece boieresci. Ce alta involve fracea „omeni se inavutiescu, despre cari nu se scie cine au fostu tat'a loru!” Addeverat este ca vechi'a aristocratia s'a inavutiu cu incetul de pre spinarea poporului, precandu plutocratii de astazi suga de o data sangele din arterele poporului, dar in fine lipitori au fostu aristocratii, lipitori sunt, ce va si mai grasse si mai grosse, plutocratii. Cu tote aceste ni pare bine ca attentiunea s'a trassu a supr'a reului si vomu salutu pre ori si cine fia si aristocratii daca va adoperá cu effectu a sterpi reului din radicina pana inca coruptiunea sierpuitorie nu va produce catastrofe, precum au fostu ceea ce au cauzatu ruin'a Franciei imperiali.

Prin associatiunea ideilor relevanu faimale ce s'a respandit prin diuariile d'aci, ca esministrul Tóth, va primi dreptu remuneratiune a serviteloru salte reactiunarie, postulu de presiedinte alu bancei de escompturi, cu lefa anuale de 18 mii fl. Si directoru alu bancei are se fia numit dep. Wahrman, care va fi mirostu de multu

timpu acestu grassu si grossu ossu de rosu, ca ce altintre nu s'ar fi lassatu de anterioara sa occupatiune de banchieri destullu de castigatio-a, de n'ar fi prevedutu nou'a occupatiune inca si mai castigatoasa. Adeca D. Tóth va figurá cu numele pentru onorariulu de 18 mil, era ghesiefturile voru fi trebusiora d'lu Wahrmann. Ceea ce nu seie crestinalu va supplini judanulu. De alt mintrea presiedinte si directoru totu are se fia cine-va numit si daca sortea au cadiutu pre acesti favoriti ai ei, este numai joculu sortii. Esministrul sunt mai norocosi decat' in si ministrul in activitate, dar aspre a poté de veni cine va esministrul trebue se aspi're a deveni mai nainte ministrul si ca atare a face servitiele cari se meite atat'a remuneratiune. Ecca scar'a! pentru deputatii guvernamentali, firesce — cei dibaci, ca ci cei cu simplicitatea morale sau sarac'a spirituale multiu mesca-se si cu — ogringi!

Diuariulu officiale de Vienn'a publica in Nr. seu din 6 Aprile a. c. nou'a lege pentru reforma electorale, cu tote acestea illuminatiunea Viennei, anunziata ca semnu de mare bucuria, au remas, bine ca n'au lipsit indemnariile precum neci apostrofarea rusnatoria ca „Vienn'a remane inderetu!” De altintre ovatiunile aiurea inca au fostu sporadice.

Oppositiunea adeca poporele negermane alle Cislaitaniei au si luatu putetiu facia cu nou'a lege, prin care s'a schimbatu spre mai reu situatiunea Austriei. Nou'a constitutiune este fetulu doriloru unei partite, acesta este parerea toturoru poporeloru negermane din Austria, cari in acesta noua opera prevedu sementia unei catastrofe de statu, la care, vrendu, nevrendu, tientesu nemti austriaci, prin reci procele relatiunice au cuciulati nemti din imperiul germanu. Opiniunea publica a Cehiloru s'a si enunciata a supr'a usetiunii ce voru luá nu numai ei, ci si cele latte popore slavice, facia de acesta nona lege. Tote cete se publicara in osebitole organe slavice se poate resume in urmatorile: „Noi (Cehii si preste totu Slavii) vomu luá parte la algerile directe, si vomu luá intru unu modu prin care se dovedesc ca noi nu ne am desvetiatu si nu ne am ostenit inca d'a lupta pentru drepturile natiunii nostre cu tota ocazie, intre totto impregiurarile; cu zelu (energia) perseverantia si devotamentu.” Apoi „Nemti se fia pregatiti ca noi vomu sci esplotat nou'a situatiune si germanismului concentrat in nou'a constitutiune vomu oppune Slavismulu compactu, si conservatismulu (nemtescu) ce gravitatea in a fara la vomu paralisa prin patriotismulu nostru ce tinde in lainsrul monarhiei, preste totu, prin constitutiune insa si vomu starni a cuprinde atat'a terrenu catu numai ni va fi possibile.” In fine adaugem ca parol'a Ceho-slavoru este a intrá in senatulu imp. numai daca du-pa algerile viitorie federalistii voru avé majoritatea, éra de nu, atunci dupa „declaratiune” voru parasi senatulu imp. Vorbele loru sunt barbatesci si ca acestoru-a voru respunde si faptele, garantia este portarea de papa acum a Ceho-slavoru.

Pre cum vedemu Ceho-slavorii si-au croitul planulu de actiune fara a se teme sau a li pasá macaru, ca voru fi tassati de „nebuni” pentru ca divulga inainte planulu si descoperu inimicului

Prețul de Prenumeratiune:

Pre trei lune 3 fl. v. a.
Pre siese lune 5 " " "

Pre anula intregu 10 " " "

Pentru România:

Pre trei lune 30 Pr. = 30 Lei "

" 6 lune 16 " = 16 "

" 3 " 8 " = 8 "

Pentru Insertiuni:

10 cr. de linia, si 30-cr. taxa timbra pentru fiecare publicatiune separat. In locul deschis 20 cr. de linia.

Una exemplară costa 10 cr.

fortele loru strategice. Se pare ca Ceho-slavorii n'au descooperit inca marele misteriu d'a portă lupta constitutiunale intru ascunsu cum am d'ce: d'a face oppositiune sub giubeá (siuba) cum facusse iiganul candu, maltratatu de solgabiroului, i plesn'i d'in degete firesce — numai sub giubeá. — Aceia dintru fruntasii romani, cari avusse vointia (neexecutata) d'a committe mai nainte nebun'a ce Ceho-slavorii voru se o committa in viitoriu, voru afila celu pucinu mangaiarea, ca au soci in nebuni, pre intrega natiunea Ceho-slavica.

Diuariile Viennesee ni adduce scirea ca ministrul pres. alu Ungariei D. Slavi petrece in Capitala Cislaitaniei, cu scopu d'a cere contelui Andrassi ca ministrul commune alu affacerilor esterelor, bunele lui servitie in cestiu-ne junctiunii linielor ferrate intre Romania si Ungaria. Cetitorii nostri sciu ca camer'a Romaniei au respinsu convintiunea respectiva, se nu credia inse ca lucrul s'a inchirat cu atat'a. Guvernul Romaniei, de si ni place a presupune ca va fi primitu cu multumire interna respingerea acelui convintiuni, au cercatutu totu-si mediuloci d'a o adduce si a o propune in alta forma, adeca sub forma ca se se studiea cestiu-ne si spre acestu scopu au cerutu si i-sau votatu summ'a de 150 mil de lei. Firesce, in poterea relatiunilor ce au guvernul intre sine, guvernul Romaniei au trebuitu se faca ceva ca se nu se supere amicul lui din vecinete. Studiile voru fi cam lungi si numai in sessiunea viitorie voru poté ajunge — la camera, pana atunci „qui habet tempus, habet vitam.” Parintii Romaniei, guvern si camera, au negrescutu si pricipere si patriotismul d'a nu acordă junctiuni favorabili numai unei parti, si — celu pucinu acum, — prejudiciose celorlate parti, ci voru insiste a se face n'ai nainte junctiunile cari sunt cestiu-ne de vieta pentru Romania, din punctu de vedere alu economiei natiunali, ca-ci, marturisim, pentru noi cele strategice sunt numai secundarie si ele atat'a sunt in folosulu unei parti, catu si a celorlate. Faca-se mai antaijunctiunile la Orsiova, Vulcanu si Turnu-Rosiu, apoi voru vedé fratii nostri Transcarpatini ca nu voru poté si nu voru ave mai multu interesu d'a refusá neci cele latte junctiuni, daca commerciul le va cere, ca ce interesele strategice le voru cere fara indoie, indata ce Ostrunguria va ave lima gata pana la Brasov, adeca in apropiare de 3 miluri de marginile Romaniei, pre candu acesta asta di sita (de la Poiesci) cu 10 miluri in dereru.

Impertinenta ni-se pare inse argumentarea diarielor de Vienn'a, cari aici „Cestiu-ne junctiunii este de natura internatiunale si fi in deca Romania si totodat a sub controlul lui poterilor garante (tract. de Paris) cestiu-ne se poate deslega pre calle diplomatica. Guvernului Romaniei inse va face inca placere, daca una fortia majora va influentiá asupra cestiu-nei.” Candu Romania s'ar inchide dinaintea commerciului si communicationii cu Europa, da, atunci cestiu-ne ar poté se fia de natura internatiunale, dar' pre catu timpu cestiu-ne se reduce nu-

mai la unele puncte de jumătate, neci o potere strânsă nu poate avea exceptul dia se ammestecă sau dă face presiune a supr'a liberei voințe a unui statu autonomu. Prin urmare servitiele ministrului affacerilor externe potu fi numai de persuasiune amicabile, și neci decât de presiune sau ammenintare. De altmîntre lumea nu prea este dedita la ammenintari ostînțești.

Ce lucra comitetele centrale romane de prin diferitele comitate?

Astfeliu se întrebă, în aceste temperi și cercușări din cele mai grele pentru noi, totu sufletul românescu, tota anima romana bine sentitoria. Ce facu și ce lucra comitetele membrilor rom. din adunările comitatense ale tinerii? Da, pentru că inselati în speranțele noastre cele mai intemeiate, amagiti chiaru și din partea paroleloru sacratissime, date fora crutiare în preda arbitriului adversarilor seculari, carorui noi pururea li-amu tinsu cu sinceritate și li tindem su adi mana amica, respinsi mai de totu de pre terrenul legătuniei și vietiei politice — inca totu ni-ar fi mai remasă nu unu refugiu, nu unu locu de adăpostu, unde să ne potem reculege, să ne potem oteliști poterile, și pre langa buna intellegeră și activitate neobosită să ne potem incetu pre incetu validitatea drepturilor omenești și naționali neprescriptibili. Între aceste refugie mantuitorie numerămu noi, pre langa baserica și scola, înainte de tote comună și comitatul. Pentru aceste și în privința agendelor si de drepturilor competenți acestoră dietă tinerii, chiaru în interesulu naționalei predominanțe, nu potu trage stăvile de totu omoritorie pentru noi.

Dara ce lucra comitetele allegatorilor rom. de prin diversele comitate, locuite au mai preste totu, au în mare parte de Romani? Forte pucinu, sau mai nemica, ba mai pucinu și decât nemica; ca-ce, dorere, de trei ori dotere! în multe comitate românesci întrebarea din titlu e „*filius ante patrem*.“ În multe comitate și districte române intelleghintă noastră inca nici pana în dină de adi nu visădă a se organiză în atari comitate, necum să misce cerva în interesulu apperarei și șosoperării drepturilor, ce competu unei națuni de numerulu și insemetatea poporului rom. Dietă tinerii ni dă legea pentru naționalități, bine e și chiaru după gustulu și placulu nostru; dara noi nu ne folosim nici de pucinile ei favoruri, ci ne multiumim a ne plange, că suntem appesati! Ni dă legea municipală, buna rea, cumu e; noi îngă în locu de a exploata deturmuririle ei favorabili, punem manile in sinu și strigămu: suntem appesati! Ni dă legea comunale, ni recunoscem neabhängigă legale a basericei s. a. s. a.; și noi în locu de a ne apucă cu mani cu pești de lucru, și prin lucru a ni cașigă tempu și medie pentru recucerirea drepturilor pierdute, împămu pretoze cordele și variantele: vai de noi, că perim de atâtă appesare!..

Pana candu ore acăsta văietare nedemna de numele romanu? Pana candu acăsta indolentia, resemnatune și ne-passare, acestu fatalismu mohamedanu, care ne enervădă fortile și poterile, ni adorme conscientia naționale, și estmodu ne sapă siguru mormentulu essintiei naționali-politice? Nu asiă, fratii mei Romani, nu asié si-apera si revalidădă o ginte cu potere de viesăa drepturile și libertățile, ce i-se cuvinu. Ori ce dreptu recere lupta că s-e lu pastred și posiedi in pace, recere lupta că s-e lu recastigă. In lupta continua stă viesăa, cea politica că și cea fizica. Dati dara să ne impulzăm și sufulcămu la lucru din tote părțile, din tote poterile. Dati, cu totii in unire, se repara mu gresiéle politice, cari le-amu comis in anii de currendu trecuti. Să ni aducem aminte de acelu ade-

veru, că fia ce poporul merită guvernul, ce lu-are; că „unu popor, ce nu combată, nu e demn de libertate.“

Care ar fi înse actualmente midoului și campulu celu mai acomodat, unde să ni concentrăm activitatea noastră politică? Noi opinămu, că cu preferinția in c-o-m-u-n-a-s-i-e-o-m-t-a-t-u-p-r-i-n-c-o-m-i-t-e-t-e-l-e-al-le-s-e-ori allegunde de către membrii rom. și aduărilor comitatensi. Atari corătete bine organizandu-se in sine si adunându-se in legatura intre sine, aru firmă una falanga formidabilă, a carei luptă valorosa totdeună de cu bunu tempu și cu tactu comandata sfătulă de obiecte prin eorile nostri politici, ni-aru storie in susu și in diosu respectu și respectarea postulatelor nostre.

Între aceste pucine comitete centr. rom. pana acum înfierătate, impruna cu cele din Aradu și Bihară merită cu dreptu cuvenit mentiunare onorifica celu din comitatulu Clusiu. Comitetul acum laudat, in frunte cu cătă va barbati de anima, indrisnemu a firmă că stă de a-pururea la inalțimea missiunei sale, conduce cu desteritate și agerime destinele mari majorități rom. din acestu comitat, și nu emite nece una ocasiune de a reclama cu energia drepturile poporului rom. ; desi elu in adunările comitatului facia cu majoritatea maiestrită a virilistilor magiari nu odata e silitu a luptă luptă lui Leonidă.

Să memorămu aici căteva obiecte desbatute in siedintă din 29 Martiu a acestui laudabile comitetu, să le memorămu nu numai spre laudă lui, ci și spre impătenarea altorul-a la assemenei passi.

Discussiunea mai antâi se deschise și intinse assupr'a §-lui 20 alu art. de lege XLIV, din 1868, după care „adunările comunale și allegu singure de sine limb'a protocolaria si a manipularei oficiali, era protocolul e a se duce totodata si in acea limbă, in care va pretinde 1/5 parte d'ntre membrii comitetului communal.“ Acestu paragrafu, in legatura cu art. XVII din 1871 despre organisarea comunelor, e pentru noi de irsemnetate vitală; pentru că elu involve ună din două: au pastrarea limb'e rom. că oficiala, celu pucinu in communele si la vetele românesci, deci instituirea de acel notari cureaui, cari sciu perfectu limb'a rom. ; au din contra essilararea limb'e strabune — si din acestu din urma alu ei refugiu. De aceea prelaudatul comitetu astă cu calle, prin alaturatul a p p e l u, indreptat către cele vre 200 commune rom. din acestu comitat a le face prie aceste atenție și a-le provocă cu totu adinsul, ca netrecutu să se folosescă de prememorat'a favore a legei, si la cele mai de aproape adunările comunale tienende pentru revisiunea socoteleloru să prochiame limb'a rom. de limb'a manipularei oficiai a communei.

In legatura cu acestu obiectu comitetul dispuse si formularea unor principie si liniamente generali pentru statute comunali, corespondiente lipelor si giurășilor nostre. Adeverat, că acăta initiativa vine cam tardu, de-ore-ce si in comitatulu Clusiu din cele mai multe comunități s-au sustinutu acum statutele comunali; dara proiectatele liniamente totu, sperămu nu voru fi fora folosu macarul pentru acele commune, cari sunt inca inderetru cu susternerea statutelor, sau a caror statute dejă sustinute pota pentru vre unu defectu ori altulii se voru inapoi de către adunarea gen. a comitatului.

Afara de aceste obiectulu preconsultătorilor intre membri, pentru adunarea comitatense proima, la formatu in institutiunea virilistilor, acăta adeverata peta intr'o legiuire facuta in seculu luminarei; mai incolo proiectul regimului pentru organisarea gimnasielor, care intre altele normedea introduce rea limbă mag. că limbă a propunerei in toate gimnasiile superioiri,

chiar si in cele confesii si unali si ne magiare. Arbitriul si violentia, cum vedem, si inimă totu mai cutediatorul capulu, si loviturile precalculate numai asiă le vomu potă paralisa cu succesu, daca vomu preveghia și noi df si nopte, pururea gață a respinge cu demnitate si barbatia ori ce assaltu nedreptu si alienu.

Asiă este. Noi asiă credem, că acum impregiurările ince si ni prescriu destulu de lamurită tienută de obiecte. In batăi resultatul armelor mari si triumfatorie nu odata seu paralizat in cea mai mare parte prin guerile indrasnetie ale celor invinsi. Cam atari guerile politice aru trebusi, după modest'a-ni parere, să porte adi si Romanii, prin comitate si comune, in baserica si scola. Caus'a nostra cea prea derăpta, justa si santa nu poate să ne lasse unu minutu a ne indosi despre resultatu. La luptă dura! Vietia consiste in luptă. Să ne luptăm, pentru că se traimus, si se aretam că traimus.

Dentatu.

Apel.

Limb'a e paladiul existenței, respective a libertății unei națiuni. Fără limbă nu e națiune; vieti a in statu face din națiune poporu.

Limb'a ni arăta cugetele, sentimentele si voința poporului.

Limb'a, moravurile, tradițiunile si literatură caracterizează individualitatea naționale. Acestea nu numai avem dreptu de a le apăra in contra ver-carei nisuntătie stricătoare, ci suntem detori a face acăta.

Statul nu ne poate opri de a ni pastra limb'a, de a o perfecta; din contra are detorită morală, de a ni-o sprigini in mersul ei spre înflorire. Luptă pentru pastrarea drepturilor naționale e luptă drăpta si adeverata.

Sciti bine, cumă congregațiunea comitatului nostru in adunarea din 15. Martiu 1872, la amentirea dui comite supremu patrunsa fiind de indreptătirea limbelor nostre, a enunciat sub Nru prot. cumă protocoolele congregațiunii să se iea in limb'a magiara si romana amesurată unei otariri premergătoare a universității comitatense. Sciti, cumă membrii romani ai comitetului comitatense, li se tramite invitațiuni romane.

Fratilor romani! Regularea comunelor e spre gatare. Ore folositi-vă de bunătățile, cari ni le dă legile noastre?

Legea comunala face din comune persone cu autonomia, adeca li-dă indreptătire că se pota dispune si ispravă treburile comunale.

Etăstatul de bunăvoia a abdisu de tutoratul de mai înainte; nu mai vră a astă in comune nescari persone minorene, nu privesc satele de nisice prunci, caroră li trebuie tuturu; elu se indestulesc cu supraveghiarea: chiaru in interesulu particularilor si a comunei întregi. Comuna si-are drepturile sale, aveare si competența sa; ea otarește in adunările comitetului despre tote afacerile din lăintru, face statute; acestea le duce in deplinire prin amplioză și; pre aceria si-i suspinde; compune bugetul, censurădă societele, supraveghiă scoalele, seracii; are potere polițiana etc.

Dreptul autonomu alu comunei se arăta in statutulu ei.

Ore n-ati uitatu, au nu uitati de pastrarea limbelor acumu, candu ve statoriti statutele? Art. de lege 44. din 1868. in §-lu 20. dice: „cumă adunările comunale si-alegă de sine limb'a protocolaria si cea oficială.“

Protocolul e de a se duce totu-oata si in acea limbă, careva va cere-o 1/5. parte a membrilor cu votu.

Ampliozii comunali, si anume notariul, judele etc. su-detori a folosi limb'a satenilor in atingerile loru cu acestia (§. 21.)

Comuna in scrisorile indreptate către municipiu si organele acestui-a, adeca către directorii comitatensi, către regimul si alte oficii, se pota folosi de limb'a sa propria oficială (§. 23.)

Comitetele comunale su-degădă constituie, se iea protocolu, in care limbă? In aceea, careva o primește comitetulu de limbă oficială.

Daca nu v-ati folositi dreptulu, ce vi-

dă art. 44, apoi ve pomenitii unuiai, că protocolul, decisiunele nu se scriu in limbă mană; Dovroa autentică unu actu, a că limba nu vi-e cunoscută. Lucru greu! si DV tra aveți de a respunde pentru pasii intre sati; acăta e o responsabilitate ponderoză căci aveți se respondeti pentru una asta neaperata au din nepasare au nescientia.

Fiecare satenă are dreptu a-si folosi limbă inaintea judecătoriei sale comunale, era altă judecătorie com. limbă oficială seu protocolaria e a comunei respective; la judecători a cercuala se poate folosi de limbă oficială seu protocolaria a comunei sale, si alte judecătorie de limbă protocolaria a alocui municipiu, de care aparțină judecători.

Decisiunea seu sentința judecătorie a este de a se scrie in limbă protocolului de tractare. Vedeti dura, că art 44. ve sprijine ce limbă, si Dovroa se nu folositi bunătățile acestuia?

Drepturile pomenite sunt publice si atari totu una data si detorintie cari nu stramata prin pactele particularilor. Folosile dară căci la din contra vi periclitati individualitatea naționale.

Dreptu aceea, scotindu Dovroa din ca scrisse importanța pastrării limbelor, greutăți si chiaru pericolul nepasării facia cu limbă acesete totu numai asiă le veti incunguri daca cu ocasiunea adunării generale celei mă de aproape, a carei agende voru fi: gatire statutului, statorirea bugetului, censurarea societelor, in inticlesul §-lui 20. a legei din 1868. Vetii decretă in comune cură românesci limbă romana de limbă ciosă, seu unde sunteti in minoritate, da totusi 1/5. parte a comitetului, ve-ti cere limbă romana de limbă protocolaria si ve-alege ampliozati, cari vi sciu limbă cură se cade.

Acăta mai usior o poteti duce in deplinire, daca o veti statori in statutulu comunale, amesuratu dispusetiunilor legii; ci ci pre asta cale veti fi in stare apoi a vi vi de pastrata limbă atât in comitetulu comitatense, cătu si in celu comunale.

Luati exemplu in asta privinta de la fătii maghiari, cari cu atâtă barbatia si-sustin si defendea interesele si limbă loru încă in comunități, si aveți in vedere, că cele, care vămu indemnă in aceste sfere, necu se contine ceva in contra legilor, ci sunt totu lucruri de acele ce inse-si legile susținute ni le dau, si la folosintă a acestoră indreptătiescu.

Realisarea dară a dreptului, ce vi competi si vi-lu dă legile, o ascăptămu de la D. Vostu Clusiu 29/3 Aprilie, 1873.

Comit. centr. rom. alesu de membri rom. ai adunării comitat. clusiane.

La Program'a Romanilor din Fundulu regiu.

I. „Privilegie si Separatis mu.“ „Egală indreptătire si Dreptate“ sunt devisele castrelor, in cari videm, că poporul nației numitul „Fundu regescu“ din Transilvania se grupează din dă in di. Primă deviza, o cunoștemu, o videm scrissa de 700 anni pre flămură Sassilor; asemenea cunoștemu două, ca este adunca sapata in anima Romanilor desceptati din Ardealu. Este luptă intre 160,000 descendenti ai flădrenilor regelui Geiza II. si intre poporul roman moscănu de sub polele Carpaților din resarău si media-dă, singurul erede si proprietar legitimu allu acelora locuri; este luptă intr-egemonia si sclavia.

Dupa ce acăsta grea, dară sacra luptă Romanilor supraviețuia, după atâtă secolă a putut ajunge astă-di a fi mai expresă, mai pregnantă in facia lumii si a tinerii, n'a putut trece fără efectu; ci ei orice nisuntă, orice miscare pipaia si trebuită să provoche atenținea toturor, care se occupă de istoria poporului, inse-mălessu a celor mai d'aproape interesati.

Preste primul periodu de 3 anni, de a improvisarea actualului sistem de guvernare monstruoza să treacă, căci in dăru nu vomu opri la elu; elu este periodul ameliorărilor, in cari națiunile Transilvaniei si Ungariei au cadiut după dorerosă lovitură precalculată de la Königgrätz, si după ce apoi s'au tredîtu cu crunte doreri de capă cu supraviețuirea ungurescă in gutu. Să treacă pentru că atunci neci chiaru Sassii, ingrijit

de prunele loru, n'au sciuu nomai de cătu, ce positiune s'è occupe, ci si-au ajutat, seau celu pucinu au credutu, că si-voru ajută, prin improvisarea unei noue inventiuni de faciarnicia, prin desbinarea loru in Sassi autonomisti si Sassi unionisti; cu atât mai pucinu dara sa pota face amentire de vre o intellegeră stabilită la Romanii, pururea fără legatura, fără consultatiuni continue, reciproce.

In periodul allu duiolea scim, că Romanii d'in Ardealu au serbatu inauguriatuna unei politice de passivitate, de care s'au tienutu si Romanii d'in fund. reg. cu exceptiunea Sabiului care a afisat de bine a reconoscoa dietă d'in Ungaria, a nu absentă d'in ea, si prin urmare a probat si acceptă tote, că aceasta dieta va decretă si demandă cu privire la Transsilvania autonoma si natiunile ei egala indreptătite; inse nu pentru grabnică deslegare fericita a cestioniui fundului reg. carea atunci dormi inca sub spudie, ci numai d'in convictiune romanescă d'in tim-pulu selaviei, conformu assiomei: „capulu plecatu nu lu-taia sabia, deci iu veci cu poternicii, că d'acolo vine tota binecuvantarea.”

Sassi inse, nu si-au schimbaturu rolul, ci au remas totu cei imparechiat, că-ci nu sciau, candu si cum vine rondul si la prunelui loru, cu tote că guvernul si cameră d'in Ungaria aveau si au inca destulle mai apesetorie in spinare, de cătu dora organizațiunea fund. reg. carea nu li facea atunci multa spargere de capu, ba chiaru neci astădi nu s'aru fi miscat, cătu s'a miscat in aceasta causa, daca nu incepea a fi ingramadit si imbolditi de numerosele solicitari si provocari, ce li addiesau in aceasta cestiu, numai Romanii d'in fund. reg. cătu mai veratosu chiaru magiarii d'in Transsilvania, se precepe, d'in allu loru punctu de vedere.

Solicitările si urgitarile immultite, parte verbale, parte scrisale, private si publice, au provocat neincungurata miscare, care in 1872 a si inceputu apoi a se desvoltă in tota poterea ei.

Sassi, dupa 5. anni de dile, vediindu că cu desbinarea faciarita nu seducu mai multu pre nimene astă-di, si tienundu, că nu mai unu firu de pera i mai desparte de temptul si nedoritul momentu fatal, allu discussiunii seriose a supr'a sortii statului sassescu, ca la una flueratura toti se adunara la Mediasiu, la grandiosul „Sashsentag” la care ambele pretinse partide, intre lacrime (de crocodil) se imbracisiara si impacara, si reinoara si intarira cu anime de lei sublimul si patrioticul jurament ereditu, a carui primu punctu este chiaru devisa amenita.

Diu'a de la Mediasiu, consultatiunile cunoscute si necunoscute, avute atunci, sunt program'a, care sassii o urmarescu pana in momentul presint, este diu'a in care sassii, impinsu de innascută loru falsitate, au cutediatu cu destulla caracteristica obraznică se arruncate Romaniloru, Nesassiloru, Statului si civilisatiunii manusia de certa; prin urmare este totu-oata si momentulu, de la care s'a inceputu pronunciata si resoluta actiune intre ambele partide. Să nu perdemu inse d'in vedere, este isvorulu si a unui altu reu, este cau'a confusiunii romanesci, produsua, pre langa altele, si de unii romani d'in fund. reg. precipitati si amagiti prin acelu Sachsentag: că ci acei căti-va romani, numai si nuuvi d'in precipitare, d'in lipsa de tactica destulla, vediindu că sassii, de si cu pumnii redicati, in addeveru totu-si se appropia cu cod'a intre pecioare, ca vulpea eroina d'in poveste, si inceputu a mestecă, a confundat cestiu, fun-dului reg. cu cestiu Autonomiei si a Natiunii romane d'in Transsilvania, si in acesta a loru ratecita creditia, au commissu amar'a incercare la consultatiunea Sabiana d'in Maiu, d'a abate cu totulu pre romanii d'in Ardealu de la politică, buna rea, observata dupa potentia de toti pana atunci.

Lucu pre firegău, că Romanii n'au potutu écea astă, de dragală nostru, a celor d'in fund. reg. s'è sacrifice, s'è lasse, s'è parasesca tote, de cari tienau si trebue s'è tienă; si astfelu consecintă acestei cerbicie nescusante n'a fost numai pucintellul blamă de la Sabiu, Brasieu, ci si confusiunea, ce s'a manifestat in multe parti alle Transilvaniei pre tempulu algegeriloru.

Intre acestea se deschise si Universitatea fundului reg. — Scaunul si cetatea Sabiu,

scaunele Orestia si Mercuria tramsiera 7. deputati romani, despre a caroru tienuta si lupta romanescă contr'a preponderantei majoritat si iesuiniștie sassesci cu bucuria am fostu amentită la tempulu său in acestu stim. dinariu, care atât de multu s'a interessat si se interesădă de causă romanilor d'in fund. reg.

Faimele despre imminentă organizație a fund. reg. se confirmau d'in dî in dî, cu tote, că nici proiectu nu există inca pentru acestă, astfelu in cătu Sassi, majoritatea Universității, au tienutu tempulu sositu a scote d'in străitia faimosele 12. puncte, fabricate cu arte sassesci, inca la Mediasiu, a le votă, contra protestării Romaniloru, si a le prezintă guvernului spre informație, spre orientare, vedi Domine, inse cu accentuată dorintia cam imperativa că guvernul unumai pre basea acestor informații s'è cutedie a compone proiectul ne-încunguratu despre organizat. că-ci tote alte informații aru fi false si neintemeiate. Romanii deci nu potura altă, decătu a dă conoscutula votu separat, care, dupa cum am vediutu apoi, a fostu aproape cu totulu desconsiderat de es-ministrul Toth.

Ministrul de interne si elaboră, la incepătul anului curint, cunoscutul său proiectu de legă despre organizat. acceptat si de consiliul ministrilor. Acestu petecu, că-ci că elaboratul de proiectu al unui ministru constituțional este prea miserabile, ajungandu in publicitate, romanii și-n-sassi nu lu-affara neci indestulitoriu, neci correspodientoriu, că-ci afarade unele pucinu essentiale modificării, acelu proiectu nu contine menica d'in radicalele schimbări si regulări dorite si acceptate cu tota dreptulu; astfelu in cătu Sassi potetu fi (si si erau) de plinu linisiti cuproiectul ministeriale.

Cu tote acestea, pre langa totu successulu favoritoriu, Sassi, fideli traditiunii politicei loru, incepura d'in tote părtele a injură fără cruntare pre guvern, pre magiari, pre romani pre toti; a striga d'in tote poterile că guvernul si natiunile, toti, s'aru fi conjurat contra existentiei loru, spre nimicirea loru, violându drepturile si privilegiurile loru seculare.

Inse tote acestea n'au fostu incențate si esecutate cu altu scopu, de cătu si re a amagi, a seduce pre romanii d'in fund. reg. că acestei-s'è crédia, că guvernul intradeveru a facutu schimbări, cari pre sassi i-a attinsu pana la mediu.

Planul inse n'a successu, comediu remasă comedia si mai multu nimicu; despre acestei ne-a convinsu ulteriorele actiuni importante alle romanilor d'in fund. reg.

(Va urmă).

Reprezentatiunea.

romani oru d'in fundulu regiu
a dressata in nalt. ministeriu
reg. ung. de interne.

(Urmare.)*

ad II. In fundulu regiu s'au bucurat pana adi de titlulu si dreptulu unoru cetăti libere regie urmatorile cetăti: Sabiu, Orestia, Sabesiul, Mediasiu, Sedisior'a, Brasovul si Bistrit'a.

Legislatiunea Ungariei (§ 1 art. 42—1870) au recunoscutu atare dreptu toturoror cetătilor libere regie alle regatului si li-a concesu autonomia propria in unicipală respectandu prin acătă atătu drepturile a vute, cătu si interesele culturei, industriei, commerciului si multifariile relatiuni ce contine cetătile.

Atare respectu lu potu pretinde cu totu dreptulu si cetătile susu-numite libere regie din fundulu regescu, cari stau in rendulu primeilor cetăti alle Ardealului. Deosebirea acestor cetăti libere regie, in deosebi ince a cetătilor Sabiu si Brasovului, ca celoru dintăe cetăti ale Tranniei, de către municipiul celorulalte commune, in fundulu regiu este nu mai justă, dara si necessaria.

Necessitatea acătă este basata pre imprejurările speciali proprii ai locuitorilor fundulu regiu, si pre istoria aceloror.

Istoria fundului regiu ni arata că cetătile libere regie, care au inghitit in elle tota administratiunea publico-politica a municipiilor si si-au insusit patronatul preste communele rurali, a devenit cu acestea din urma in conflicte diurne.

*) Vedi nr. tr. aliu „Fed.”

Inca pre acelu tempu, candu poporul sassescu portă domnia in totu fundulu regiu s'au luptat communele rurale sassesci in contra suprematiei cetătilor loru; si resultatul luptei a fostu baremu atătă, că cetătile s'au restrisu incătăva in influența loru cea mare asupr'a affacerilor municipali. Asă d. e. concurredi cetătile la allegerea ampliatilor municipali si la pertractarea si deciderea cauzelor municipiului, in numeru restrinsu, adeca tramiteau numai căte 6 reprezentanti in adunările municipali, asă si la allegerea deputatilor di-etalii dupa a. n. punctele regulative din an. 1805, cari au servit de normativu mai pana de unediu.

Communele rurale nici candu n'au suferit supramat'ă cetătilor.

Numai prin statul provisoriu de organizare din 1869 s'au concesu cetătilor — fără nici o baza istorica si legala, o influența prea mare in adunările municipali — negresitu numai spre acelu scopu — că prin aceasta reprezentatiune a cetătilor, cari sunt impopulat in majoritate de sassi s'è se dă o prevalenta si o noua suprematia elementului sasso-germanu asupr'a locuitorilor de alte nationalitati.

Tientă ce s'a urmarit in fundulu regiu prin inflantarea cetătilor a fostu duplice: un'a absorbirea toturoror affacerilor municipali si predominirea preste communele rurale si affacerile loru eu scopu de a trage totu ce se poate in folosulu cetătilor, ceea ce in municipiile celor mici s'a si potutu ajunge; era altă predominirea elementului germano-sassu prin cetăti preste cei-lalți locuitori.

Pana candu in casulu prima tote communele rurale (de ori-ce naționalitate) au tienutu si tienu la apperarea interesselorloru commune; in casulu allu doilea communele rurale sassesci, si-au totu acelu interesu ca si cetătile. Era urmarea impreunării cetătilor cu municipiul si urmarea acelui maiestriei majorităi a cetătilor in representatiunile municipali, nu este altă, decătu — acum in forma nouă — suprematisarea locuitorilor romani si magiaro-secui, adeca a majorităti poporului in tote municipiile marunte alle fundului regiu.

Cu ceală deca nu cu supremat'ă nationala a sassilor s'aru poté motivă representarea cetătii sassesci Sabiu, care numera abia 18,000 locuitori cu totu atătă membri in adunarea municipiului, căti tramitul tote communele scaunului, cari numera preste 70,000 locuitori pre candu romanii acestui intregu municipiu facu absolută majoritate a locuitorilor si se deprimdu cu cele mai intinse comerciuri, speculatiuni si economie de vite si cu meserie?

Este de prisosu ori-ce motivu spre a arretă că prin atari reprezentari alle cetătilor se nimicesc cu totulu egală indreptătirea promissa de corporile legislative alle Ungariei!

Amu amintita inse că in fundulu regiu (in deosebi in scaunulu Sabiu si districtul Brasovului) există si alte referintie proprii speciale, cari pretindu totală deosebire a cetătilor libere regie de către municipiul comunelor; cari referintie de natura possessiunaria taia adencu in inimă comunelor scaunali.

Inca din tempulu primu allu predominirei cetătilor, acestea prin oficialii loru au intinsu mană sub diferite preteste si moduri la avariile comunelor si locuitorilor loru.

Centumviratul cetătii si-alegea pre senatorii magistratului seu, si pie atinstele loru (Bürgermeister), cari faceau oficiul administrativ allu cetătii si scaunului, si portă administratiunea prin senatori, ca inspectorii esmisii preste communele rurale, ceea ce chiaru si in diu'a de adi mai există.

Prin acestei officianti si adeca prin esacțiunile ce le faceau prin commune, (tacse salariale, vamă porciloru, oiloru, mieiloru, tacse de paduri si pasciuni, descensu si computu de lemn, cinsturi serbatoresci etc. etc.) si au insusit CETĂTILE pretensiuni de possessiune in pamenturile si alodiele multor commune mai altesu rorane, cari nici pana astă-di nu si au perdua urmă, atari referintie incurcate de possessiune produc si adi nenumerate procese civile si politice intre cetăti si communele scaunale pre cari nu ne lassa spatiul a le numeră.

Communa nu-si poate trage si regulă venitul alodial, că-ci o impedeca cetatea sau universitatea sassesci si arendasii ei cu aretarii si procese la magistratul cetătii; locuitorii communei nu-si potu folosi lemnaritulu si pa-

scionitulu in pamenturile comunale, că-ci i opresce inspectorul si cetatea i arreta magistratului, ca prevaricanti; inspectorul nu volesce a luă sub juramentu pre padurarii communei sub cuventu, că acea padure este a cetății seau a natiunei sassesci; comună nu cutedia a-si pazii padurile si pasciunele sale, că-ci magistratul si inspectorul i opresce totu sub acelu protestu; locuitorii unor commune nu cutedia a veni cu lemne de focu si carbuni din padurile loru, cu cari se hrănescu, in pietă cetății, că-ci antistătă cetății li confisca marfa in pietă sub cuventu, că este din padurea cetății si universitatei sassesci; candu se incerează comună a-si appera possessiunea se ammonintia cu gendarmi si cu esecutiune militara, care se esmitu de către magistratul cetății s. a. s. a. mii de acestea esemplu triste.

In deosebi in scaunulu Sabiu si districtul Brasovului există si commună romana, care s'è nu se află in atari procese diurne politice (si judecătorescii) cu cetatea Sabiu si cu universitatea. Dovada deplina dan procesele comunelor Resnari, Poplac'a, Bungardu, Sacelu etc. apoi procesele comunelor si scaunelor filiale a Salisiei si Talmaciului venite pana in sinul dielei Ungariei. Asemenea si procesele celor 14 commune romane si magiaro-secui din Branu si districtul Brasovului, cu cetatea Brasovu, si multe asemenea procese in mai multe municipii.

In scaunulu Sabiu mai vine si acea impregiurare, că Universitatea seau a. n. siete județe ale natiunei sassesci [mai antău d'impreuna cu cetatea Sabiu si in urma singure] au facutu si face atari pretensiuni possessiunari asupr'a comunelor scaunelor filiale a Salisiei si Talmaciului si a unor altora commune, cari erau supuse in modu extraordinar magistratului cetății Sabiu si pre care le administra inspectoari acelui-a ca pre nisice commune subdite in bunuri straine.

Sub atari impregiurarii dura pana candu magistratele si inspectorii depindu de la cetăți si pana candu dupa ordinatiunile concernante (a ministr. de interne d'in 14/3 1869 nr. 6201 si 963) inspectorii magistratului facu I-a instantia politica, era magistratul a II-a, cari judeca in tote causele politice, asă si in cele ce atingu esercentia drepturilor de regale (ord. ministr. de interne d'in 7 Iuliu 1868) in cele provedite in legea de padură etc. nu se mai poate miră nimenea despre aceea, că communele romane si locuitorii loru au trebutu să pieră si cele mai dropte cause politice in favorul cetătilor si universitatii [asemenea si judiciari pana la facută a organizare a justitiei, pana candu acestea magistratele functionau si ca judecătorie], ceea cea impluitu pre acestei locuitori de ingrijiri si mari temeri si pentru venitoriu. Chiaru si possessiunca de otara si drepturi in intrebuintarea apelor in intre cele mai multe commune romane si sassesci se află in asemenea stare de seculari procese, cari tote s'au decisu si se decidu in favorul comunelor sassesci de către magistratele cetății despre cari sute de esemplu potem produce.

Daca luăm si acea trista impregiurare in consideratiune, că de unu tempu incoce mai tote communele mestecate sassesci, unde facu sassii seau cu numerulu seau cu censulu majoritatea reprezentantilor loru au instrainat si instrainediu in modu ne mai andită cuseau fără de titlu bunuri si averimari (paduri, pamenturi, bani, crisme) etc. la besericile si scoalele sassesci-luterane numai cu scopulu de a trage folosulu cuveninciosu allu celoror lati locutori nesasi, in contra căroru abusuri romanii si magiaro-secui in zadaru protesteză; — apoi laseam să cugete fia-care omu cu semtiu de dreptu, nepreocupat, că cum se voru tractă atari cause — precum amu espusu pana aci — si alte multe asemenea si cum se voru resolve recursele si planurile comunelor romane si magiaro-secui si alle locuitorilor acestor natiuni in representantile municipali, si daca officiale alsesse din acelie, candu cetătilor si oraselor sassesci li se voru concede atati reprezentanti acolo ($\frac{1}{2}$ $\frac{2}{3}$ $\frac{1}{4}$ parte) precum sustin programele sassesci si precum contiene si projectul ministerialu, candu multimea acătă de reprezentanti sassi ai cetătilor va mai crește si cu numerulu reprezentantilor d'in communele rurale la o ingrozitorie si eterna majoritate! Suprematia neimpacabile a natiunei sassesci si nimicirea celoror lati natiuni in fundulu regiu, aru fi atunci pre vecie!

Este clara cea mai imperativa necesitate, ca cetățile libere regie ale fundului regiu, și cari în deosebi le amintesc art. 1. 43 din 1872. §. 10, tractându-se în sensul legii dietale art. 42—1870 §. 1, să se deosebească în totalu de către municipiul comunelor rurale, căci numai astăzi se voru pot impacă interesele ambelor părți și se va ajunge egel'ă indreptățire.

De altminterea ramane în voia cetăților după §. 89. art. 42—1870, că să se straformeze ele însuși pre sine; și intelleptiescă și mai corectuva să daca astăzi ele se voru organiza în sensul acelui legi că tote cetățile libere regie ale regășului, și straformația lor se va lăsa apoi în voia lor prebasă acelui-a-si legi.

(Finea va urmă.)

Tiberiad'a Satmariului, 16. Marte, 1873.

(Urmare.)

Precandu-lu Marchisiu era ocupat cu gigantii mireni ai comitatului, — pre atunci, Sancio Panza's a apucat de preuți. Înca sub finitul sesiunii restauraționale s'a laudat Nutiu, în audiul mai multor reprezentanți romani, între cari și Dlu Marchisiu, cumea cătu de curându-va înscenată nouă nebunie, ba a ammențiatu pre unu preuți ce era de facia, că i-va demonstră că: nu multu i-va mai cantă ciorcălia în parochia; acestu-a era amicul nostru Ionn Nutiu, preuți în Tamâia; era pre celu-a lătu, pre dlu Lazaru, preuți în Domohid'a încă lu-a reflectat totu cam la assemene mominte neplacute. Dlu Marchisiu audindu-le acestea a tacutu ca piticul. Ce a urmatu aceste reflexiuni? Aceea că: poporul fu resculat în contră amicului nostru Nutiu, se faurira atestate false în contră lui, fu deferită că „bujoagătă” la ministeriu, la ordinariu și la comitat; pertractandu-i-se apoi cauza la cotta, se trămisse o comisiune investigațională la Tamâia, carea la casulu culabilității criminale pre iub. nostru amicu să lu-transporte la recore. Totu astăzi, seau pot mai aspru se intemplă cu protopopulu de la Lipou dlu C. Barbula, pre c. re lu-suspicuionasse dlu „Nutiu,” că i-ar fi publicat mai anu bioepimeritul absolutoriu în „Federatiunea.” Era dlu Lazaru jacundu intr-unu morba critice, între genete se pomeni cu visită ca din seuinu a doue bombe trămisse de la ordinariu, încarcate cu celera mai crancene cunie si bucati de fieru, a la: „monstrum horrendum, ingens, informe, cui lumen adentum” etc.; cari, daca attingea costele unor omeni jalusi de perderea graciei celor innalți, cum e si Dlu Marchisiu, cain slabî adica la angeru, ajutandu-i si morbulu, de multu erau trămissu la parentii conserși din sieolu. Bombe d'aceste, mai grelle seau mai usioare, spre laud'a vicii nostre constituționale din secol. aliu XIX au mai capetatu si alti preuți durmecati de voinicasiu „Nutiu” a caroru stim. nume le retacu.

Resumendu aceste onorab. cetitori se potu usioru convinge, cumea prin doi omeni trebile, noastre d'aci tote sunt intorse anapod'a si pre dosu; pre candu intelleghintii nostri mireni sunt scarmanati d'unu clericalu ingamfatu incredintu, si emineminte protegiatul de curtile cu stagiu, pre atunci mass'a clerului d'aci a ajunsu acum prăda lupilor. Cleralu, după dis'a stei scripture: „Bate-voiu pastoriu si se voru respîi oile” si sbiciutu, blamatu, batujocorit u modulu celu mai brutalu, neocrotit u nimene, p rasit u dora de tota lumea, cătu nu se affla unu sufletu de mu, care să-si puua cuventul petru ellu; si daca, după crancenele incușioni si uriasiele bombe, ecca astăzi „ex concessis” capetate, innocuită clerului ajunge a fi necontestabila, — pre infamii tradatori, nu-i mai ieă nimene la socotela, de si misieci de ei se potu arretă cu degetul. Pre langa aceea, precandu o sirena cruda deslipi anim'a mai multor romani devotati causei naționale, — de către sinulu mamei loru: — violen'a Eridie încă n'a dormit; ea înea a grabită să arunce numai decătu mărini de certă intre noi romanii, chiar atunci, candu trebuia să ni unim mai tare fortele, ca să potem scutură jugulu barbaru, ce vitreg'a sorte ni-lu puse cu violența în grumadi. Mai apesati suntemu acum decătu cei condamnati la minele Nercincșului si Tobolscului Siberiei; si ecca sfîrșitul lacrimelor nostre, suspinele nostre amare nu

aude; nu te veie ueci unu guvern, sa acelu guvern allu tierrei ori allu diecesei.

Facia inse de tote aceste triste impregiurări, să nu si-arrege voinicasiu „Nutiu” tota gloria essecutiunei tristelor evenimente d'aci; dsa a jocatul numai rolul miserabilu allu lui Iad'a, era altul a fostu Pilatu, ce s'a ingrăditu de streangu. Pilatu a trebuitu să fie o ulu sare-care numai dintre acei-a, cari au durimeata sangule martirilor romani, pururea credinciosi tronul, încă pre tempulu catastofei din 48; spre exemplu, pre tempulu impregiurărilor triste de la puntea Catalinei!

Ca corollariu către tote aceste mi permittu mai adange că: purcediendu după firului Ariadei prin labirintul întunecosu faurit d'acești doi omeni; abstragandu de la impregiurăriile neplacute alle romanilor intelleghinti scarmentati de dlu Marchisiu si retacandu persecutiunile amare alle preușimii d'aci suscute după durmecarea unui miserabilu capău, ce si-acum porta în gromadi verig'a ulcellei cu samachisi'a unei veduve din Borlesci, unde si-infundasse capulu, si linsesse ca la 60 fl. v. a.; dar de unde nepotendu-si cu un'a cu doue seote capulu, dedu cu ulcella de pamant, ne mai aducandu-si aminte, că pentru autenticitatea verigei din grumadi, totu de un'a stă martorul cantorul-docentul român din Borlesci, de la care erga contra-contractu șoseparase unu contractu despre elocarea celor 60 fl. ca apoi să pota da sama la prefectul comitatului unde lu-denunciasse biet'a vedua; ecca, ciarlatani d'acestii-a aspira la noi de „Szolgabirói” si dlu Marchisiu li-offere ajutoriul; — dico abstragandu de la tote căte d'acestea, dlu D. Popu a avutu causa destulă de resentiu facia de vecinul seu de 7. anni, cari probele rezervate de sincera amicitia de atâti anni, i-le demonstra pre tempulu fortunii restauraționale in modu astă de eclatantu! Da, vecin'a a șis; „Iic, ho! vecin'a mea szolgabiroitia! astă nu va fi! Să ignorăm amiceti'a de 7 anni; să dicem că: neci nu s'au cunoscutu acești vecini buni, decătu numai pre tempulu restaurațional: celu pucinu, provisoriu de calatorie imprumutata de la dlu D. Popu, încă ar fi trebuitu să lu-indemne pre dlu Marchisiu celu pucinu la atât'a umanitate, ca deoarece dlu D. Popu era candidatul cu „Nutiu,” să i-fia datu pace in lista celu pucinu, si să lu-fia lăsatu sortii de allegere, retinendu-si apoi dsa dreptul, d'a cortesii după placu in interesulu indolului său cu dinti de brilliantu. Deci apriatu se vede, că șuritorul impregiurărilor triste de la Homorodu e chiar dlu Marchisiu, care sementi'a discordiei a semenat pre tempulu restaurațional, facandu-se dsa instrumentu in interesulu leului din fabula allu romanilor d'aci in favorul limpopotoriului din ulcella veduvei din Borlesci, in interesulu voinicasiului „Nutiu.”

Asiază „Honores mutant mores.” Pranduriile diplomatiche au stramatu in dlu Marchisiu ideea de „representante cottense română” in idea de „cavaleru curteanu,” si cătu condusundu pre aprobulu seu, cătu condusundu de acelua, se dedera ambi frumosiellu in manile stapanilor; cari inse, candu nu se vor mai pot servir de ei spre ajungerea scopurilor loru egoistice: au i-vor ignoră, au in celu mai bunu casu i voru introduce in catalogulu custurelor rupte.

Candu grabescu in fine a inchiață astă imparătesire despre deplorabilele noastre impregiurări, totu odata grabescu publice si sinceramente a mai declară, cumea io, daca nu se nascea „banuel'a intemiată” in Carei, a carei-a copia o cetii si in diuariul cottense magiaru „Szamos,” de si sciam de sufferintele injuste alle dñi D. Popu jude orf., — totu-si din respectul pastratui facia de dlu Marchisiu, — taceam tacerea cicariului; dar, daca acum muscandu-ne pre mai multi si „Ghind'a” catieva lui Ilia, — după principiul statutoriu chiaru de dlu Marchisiu: „Inaudita causa (ex concessis) quemquam (e. g. Demetru Popu vel quemlibet nostrum) damnari aequitatis ratio non patitur,” mi luai osteneală după debile-mi poteri a-lu apperă particularmente pre acelua, a carui viitoru era pusu in siacu, si d'acarui injesta sufferintă aveam notită inca de pre tempulu restaurațional cottense, — să nu mi-se iese in nume de reu.

Cicariu.

VARIETATI.

(Turnu-Sovrinu.) D'aci se telegrafedia diariului „P. L.” că lucrările la callea ferrata se voru incepe cu 1 Maiu, a. c. si că lucratorii cu mîile ar fi sositu aici. Linile se voru construite in doue direcții: una spre Cernet-Craiova, Slatina-Pitești, alta spre Vercirova-Orsiova pentru a se înlesni imprenarea cu linile ung. proiectate de la Bazișiu la Orsiova si de la Temisiora spre Logosiu-Caransabiu, Mehadi'a, Orsiova.

* * [Incendiu.] In 24 Marte la 11 ore erupse focu întricosat in comunitatea Sieperi (distr. Fagaras) si in pucine momente mistu 9 siuri si una casa.

* * (Boala de vite), ce sa fostu lată mai in tote părțile Ungariei si Transilvaniei, după reporturile officiale de la 1 Aprilie, a incetat cu totul.

* * (Multi amici ministri.) Ministrul de interne sprimă S. S. Episcopului Josif-Popu-Selagianu multiomita publ. in numele miserilor din cercului Beiusului, caror-a generosulu eppu offeră ajutoriul de 3000 fl.

* * (Nou diuariu scientificu) „Lingieriu” este numele nouului diuariu scientificu, ce appară in București. „Ingenieriu nu va avea d'a face cu politică ci se va occupă de materie, cum sunt: Topografia, Poduri si Drumuri de tierra si de fieru. Lucrări in orașie, Mine, Silvicultura, Telegrafia, Construcții. Pretiul prenum. pre 1 anu este 45 lei, pre 1/2 anu 25 lei. Fia care nr. va fi insocutu de desemnuri, spre a face si mai esplice subiectele tratate.

* * (Diurnalul nou) „La Roumanie” este titlul unui nou diurnal politiciu, comercialu, finanțar, litterar, care appare de doue ori pre luna in București, redigiatu in limb'a franceza cu frumosul scopu d'a pleda cauza Romaniei înaintea strainilor. Numele vedem că figura pre frontispiciul acestui diuariu sunt Constantin I. Polysu si Fridericu D. Amé, duoi barbati francesi bine cunoscuti in București. Pretiul abonamentul pre unu anu este 12 franci, adeca pre fia-care luna 1 francu; pentru strainetate se mai adauge si poftul postalu. Adress'a Redactiunii si Administrației diuariului este: Hotel Otetelisianu, Callea Mogosioi, nr. 27. București. Salutămu cu via placere apparintă acestui diurnal si-i urămu celu mai deplinu successu.

Sciri electrice.

Vin'a, 7. Aprilie. Foile vieneze respandescu faimă, că Ziemialkowski, unul d'intre deputati poloni, va fi ministru galicianu'

Leopolde, 7. Rutenii voru tramite deputatiune la Vien'a, carea se multumescă (?) ministeriului pentru reușirea cu reformă electorală.

Roma, 7. Aprilie. Pap'a este morbosu, astfelu in cătu medicii i suauuire a nu essi d'in chilia; eri primi chili'dormit pre marele principe Wladimir, care discură cu Pap'a mai una ora intreaga. Wladimiru comunică Papei sentiminte amicale, ce imperatorele Russiei le nutresce pentru person'a Papis.

Revista comercială de săptămână.

Pest'a, 8. Aprilie. Pana la finea septembriei a carei revista comercială o facem aci, ne-am bucurat de unu tempu nu numai placutu si frumosu, ci in tota privință favorabilu si priinciosu, astă incătu potemu dice, că nu numai de anni, ci chiar de mai mulți decennii incoce pre aici prin zon'a nostra n'am mai avutu parte de asemenea primavera timpură, si totu-si caldurosa si placuta. Termometrul, care in primele dîle alle septembriei avea + 14°, in dîlele ultime cadiu pana la 11°, din cauza, că incepă a bate, ca de regulă primeveră, unu ventu mai multu cald de cătu rece, ceriul se înnoară si acum, adeca de domineci incoce, ne bucurămu de o ploa calda, carea, după unu tempu frumosu de patru septembri si mai bine, este foarte bine venita. De bruma sigeru de nopte amu remasă pana acum crută. Semenaturele de toamnă si

primavera stau astă de bine, incă, pana aci nimicu nu ne impedece a nutri cea mai meritorie speranță pentru unu secerisul si clesu manosu. Sub assemenei auspicio agriștorii si possessorii de vinu sunt veseli si voia buna. De cerință, că să nu se însele speranțele lor.

Anu avé inca să însemnămu, că la buna de cereale de aici se lăsă dîlele trece tristă faimă, că prin noile temeruri alle tie rei, granu, care e dejă inspicatu, e plină taciume; scirea despre o assomenea cămitate inse nu se constatare d'in nici o parte, prin urmare este d'a se consideră numai una manevra de bursă.

Grâu. In termeni de primavera fl. 7.10 17/1; de toamnă fl. 5'60—5.61. Secară. fl. 4.25—4.35. — Cucurudiu (porumb) 3.58—3.60. — Ovesu, in terminu de primavera pana la 1. fl. 75 cr., de toamnă pana la 1 fl. 69 cr. — Rapita de Banat 10 fl.

Farina. Centenariu viennesu d'impreunat saculu Nr. 0. fl. 17; nr. 1. fl. 16. 50; nr. 2. fl. 16; nr. 3. fl. 15.50; nr. 4. fl. 14.20; nr. 5. fl. 12.70; nr. 6. fl. 10.30; nr. 7. fl. 9.30; nr. 8. fl. 8.30; nr. 8 1/2 fl. 7.30. — Terție fine fl. 2.75—80; terție dure fl. 1.8—90 pentru 200 pundi vamali. Fructe cu patrare. Malaiu (meiu, passato) turcescu fl. 5.15 ungurescu 2.80 pana la 3 fl. per 82 pundi — Mazere si linte fl. 5—6. — Macu suru 8, albastru fl. 10.50 morti'a. — Sementia si canepa fl. 3.60—3.70 per 60 pundi vienesu — Mazarico fl. 5.50; bobu alb fl. 3.60—3.70 centenariu vamalu; cartofii fl. 1.6 cent. viennesu.

Lana de la oile din siesulu fluviului Tisa, tundere de ierna si de vera fl. 86—88 ca 130 entenari; dto de la oile de munte fl. 10.

Lana cigaia si cretia fl. 54—55 si 44—45.

Porci. Pretiuri notate: unguresci si serbesci de la 260—400 pundi 30—31 1/2 cr. — Porci de România de la 250—300 pundi 30 1/2—31 cr. — Pretiul eucarudiului fl. 3.50—3.55 cent. vamalu.

Unsore de porc fl. 31.50—32 fără butoi fl. 32.50—33.50 cu butoi cu totu. — Unsore americana fl. 31—32. — Chissa (lardă slanina) fl. 30.50: marfa de orașiu 33—34 fl. afumata 35 fl. — Seu. fl. 28.50—29.

Prune fl. 13.50 cent. — Marfa de Bosni si saci fl. 12.50 cent.

Spiritu, metoda nouă, 55—55 1/2 cr, Metoda vechia marfa de dro de fabricație de Pest'a-nou'a 57—58 cr.

Petroleu pensilvanic fl. 14.25—14.50 cent viennesu.

Gogosie [Knopern], calitatea prima fl. 15.50—16, calitate de mediuloc: pana la 13, calitate mai slabă de la 9 pana la 11 fl. unu cubulu.

Pei de oia, serbesci usioare 115—125 fl. grele 130—140 fl. pentru 102 bucati: pei de Transsilvania, grele, pana la 155 fl. — Pe de meleni fl. 50—86. — Pei de ie si serbesci 200 fl. per 102 bucati.

Pei nelucrate. Pei de vaca de Germania 88—90 fl. de bou 77—78 fl. de taur 73—74 fl. centenariu. — Pei de vaca de Ungaria 29—30 fl. apărechi'a. — Pei americane uscate 84—85 fl.; pei americane sarate 45—46 fl. centenariu.

Pei lucrate fl. 104—108 centenariu. Tăpa de Itali'a 95—100 fl. de Grecia 85—88 fl. de Anglia 85—90 fl. — Pei de vite si calitate de mediuloc: pana la 255 fl. — Pei de vite si calitate de mediuloc: pana la 295 fl. — Pei de vaca de 11—13 pundi 150—165 fl. centenariu. — Pei de calu negre 118—120 fl. — Saffiani de 8—9 pundi 95—100 fl. centenariu.

Burs'a de Vien'a de la 8. Aprilie, 1873

5% metall.	71.70	Londra	109.
Imprum. mat.	74.50	Argiutu	107.60*
Sorti d'in 1860	104.75	Galbenu	5.17
Act. de banca	985.—	Napoleond'or	8.71 1/2
Act. inst. creu.	841.75		

Propriet. edit. si red. respundet.

ALESSANDRU ROMANI